

ضرورت توسعه‌ی آموزش‌های ضمن خدمت برای ارتقای سلامت روان اعضای هیأت علمی زن

حامد علاقمندان^۱

نامه به سردبیر

چکیده

سلامت روان اعضای هیأت علمی، به‌ویژه زنان، با توجه به تعدد نقش‌های حرفه‌ای و خانوادگی، پیش‌شرط کیفیت آموزش و پژوهش در نظام آموزش عالی سلامت است. با توجه به چالش‌های ناشی از تداخل نقش‌های شغلی و خانوادگی و یافته‌های پژوهشی مبنی بر اهمیت احساس امنیت روانی در این گروه، ضرورت طراحی مداخلات هدفمند احساس می‌شود. به این صورت که آموزش‌های ضمن خدمت، با تمرکز بر سواد سلامت روان و مدیریت فشار نقش‌ها، همگام با آموزش مدیران و در قالب نظام حمایتی جامع اجرا شود. این برنامه‌ها بایستی با اصلاح سیاست‌های سازمانی و ارتقای حمایت‌های محیطی، با هدف ایجاد امنیت روان‌شناختی و بهبود کیفیت آموزش علوم پزشکی اجرا شوند. تحقق این برنامه، همراه با درک و اصلاح شرایط کاری، می‌تواند به ارتقای سلامت فردی، امنیت روان‌شناختی و کیفیت آموزش علوم پزشکی بینجامد.

کلیدواژه‌ها: آموزش؛ سلامت روان؛ هیأت علمی؛ زن؛ نامه به سردبیر

ارجاع: علاقمندان حامد. ضرورت توسعه‌ی آموزش‌های ضمن خدمت برای ارتقای سلامت روان اعضای هیأت علمی زن. مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۴۰۵؛ ۴۴ (۸۶۹): ۱۱۶۱-۱۱۶۳.

مقدمه

نبود، اما رضایت و احساس امنیت زنان نسبت به وضعیت خانوادگی و سرپرستی آنان با سلامت روانی و اجتماعی رابطه مثبت و معنادار داشت. این یافته بیانگر آن است که تاکید بر برخی طبقه‌بندی‌های معمول مثل وضعیت تأهل یا سرپرستی خانوار، برای شناسایی زنان در معرض آسیب کافی نیست و کیفیت تجربه زیسته، احساس امنیت، میزان رضایت و برخورداری از منابع حمایتی باید در ارزیابی نیازهای روانی و اجتماعی زنان شاغل دانشگاهی مورد توجه قرار گیرد (۳).

در این راستا، آموزش‌های ضمن خدمت می‌تواند راهبردی قابل اجرا در برنامه جامع ارتقای سلامت روان اعضای هیأت علمی زن باشد. محتوای این آموزش‌ها بایستی موضوعاتی مانند سواد سلامت روان، شناسایی زود هنگام نشانه‌های اضطراب، افسردگی و فرسودگی شغلی، مدیریت فشار نقش‌ها، تعریف استقلال کار و زندگی، مهارت‌های حل مسئله، خودمراقبتی حرفه‌ای، کمک‌خواهی به‌موقع، آشنایی با فرایند ارجاع و استفاده صحیح از منابع حمایت روان‌شناختی را پوشش دهد. همچنین ضروری است برای مدیران گروه‌های آموزشی، مسئولان دانشکده‌ها و مدیران توسعه آموزش دوره‌های ویژه‌ای درباره موضوعات پیش‌گفت طراحی شود. آموزش هم‌زمان اعضای هیأت علمی و مدیران از آن جهت اهمیت دارد که سلامت روان صرفاً حاصل توانایی فرد در

سلامت روان اعضای هیأت علمی، یکی از پیش‌شرط‌های اساسی حفظ کیفیت آموزش، پژوهش، ارائه‌ی خدمات دانشگاهی و تربیت نیروی انسانی در نظام سلامت است (۱). در این بین، اعضای هیأت علمی زن ممکن است هم‌زمان با مسئولیت‌های آموزشی، پژوهشی، اجرایی و بالینی، با انتظارات خانوادگی و اجتماعی متعددی نیز مواجه باشند. تراکم این نقش‌ها، به‌ویژه در شرایطی که حمایت سازمانی کافی، انعطاف‌پذیری شغلی و دسترسی آسان و محرمانه به خدمات روان‌شناختی وجود نداشته باشد، می‌تواند احتمال تعارض کار و خانواده، فرسودگی شغلی، کاهش رضایت حرفه‌ای و بروز مشکلات سلامت روان را افزایش دهد. پیامدهای چنین وضعیتی می‌تواند بر کیفیت تدریس، تعامل با دانشجویان، بهره‌وری پژوهشی، مشارکت سازمانی و تداوم فعالیت حرفه‌ای اعضای هیأت علمی نیز اثر بگذارد؛ از این رو، مدیریت سلامت روان این گروه باید به‌عنوان بخشی از سیاست توسعه اعضای هیأت علمی و تضمین کیفیت آموزش علوم پزشکی مورد توجه قرار گیرد (۲). شواهد حاصل از مطالعه سلامت روانی و اجتماعی زنان شاغل در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان نشان داد که وضعیت تأهل و سرپرستی خانوار به‌تنهایی با تفاوت معناداری در سلامت روانی و اجتماعی همراه

۱- دانشکده‌ی دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

نویسنده‌ی مسؤول: حامد علاقمندان: دانشکده‌ی دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

Email: h.alaghemandan@live.com

تغییر در نشانه‌های فرسودگی شغلی ارزیابی شود. مشارکت داوطلبانه، محرمانگی اطلاعات، استفاده از ابزارهای معتبر، ارزیابی پیش و پس از آموزش و پیگیری میان‌مدت، از الزامات علمی چنین برنامه‌ای است. همچنین، برای پیشگیری از افزایش فعالیت‌ها، بهتر است آموزش‌ها در ساعات اداری، به صورت کوتاه، تعاملی و ترکیبی و متناسب با نیازهای واقعی گروه‌های آموزشی ارائه شوند.

نتیجه‌گیری

در مجموع، توسعه‌ی آموزش‌های ضمن خدمت برای مدیریت سلامت روان اعضای هیأت علمی زن، در صورت برخورداری از محتوای علمی و برنامه‌ریزی هدفمند، می‌تواند به ارتقای سلامت فردی، افزایش امنیت روان‌شناختی محیط دانشگاه و بهبود کیفیت آموزش علوم پزشکی کمک کند. با این حال، این برنامه‌ها باید به‌عنوان بخشی از یک نظام جامع حمایت از سلامت روان تلقی شوند که اقدامات حمایت از سلامت روان اعضای هیأت علمی زن را هموار کنند (۴) و جایگزین خدمات تخصصی یا اصلاح شرایط کاری نمی‌شوند.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از طرح تحقیقاتی با کد ۲۴۰۲۲۴ است که در دانشگاه دانشگاه علوم پزشکی اصفهان به تصویب رسیده و با حمایت مالی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شده است.

سازگاری با فشارها نیست، بلکه از حجم کار، عدالت سازمانی، امنیت روان‌شناختی، کیفیت روابط حرفه‌ای، امکان مشارکت در تصمیم‌گیری، میزان حمایت محیط کار و مواردی دیگر نیز تأثیر می‌پذیرد.

با وجود اهمیت آموزش ضمن خدمت، این آموزش‌ها بایستی با اقداماتی مانند ارزیابی دوره‌ای و محرمانه نیازهای سلامت روان، ایجاد دسترسی آسان به مشاوره تخصصی، تعیین فرایند ارجاع، تقویت حمایت هم‌تایان، بازنگری در توزیع مسئولیت‌های آموزشی و اجرایی، انعطاف‌پذیری متناسب با ماهیت فعالیت‌ها و حمایت از اعضای هیأت علمی دارای مسئولیت‌های مراقبتی همراه شوند. اطلاعات حاصل از غربالگری یا دریافت خدمات نیز نباید در تصمیم‌های مربوط به ارتقا، تمدید قرارداد، ارزیابی عملکرد یا واگذاری مسئولیت‌های حرفه‌ای مورد استفاده قرار گیرد؛ زیرا نگرانی از افشای اطلاعات یا پیامدهای شغلی می‌تواند مشارکت در برنامه‌ها و کمک‌خواهی را به طور قابل توجهی کاهش دهد.

پیشنهاد می‌شود مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، با همکاری معاونت‌های آموزشی و بهداشت، دفتر امور هیأت علمی، واحد منابع انسانی، گروه‌های روان‌شناسی و روان‌پزشکی و نمایندگان اعضای هیأت علمی زن، برنامه‌ای مبتنی بر نیازسنجی برای آموزش و حمایت روانی طراحی کند. اثربخشی این برنامه پس از اجرای اولیه در چند دانشکده یا گروه آموزشی، با شاخص‌هایی مانند افزایش سواد سلامت روان، کاهش نگرش‌های انگ‌زننده، بهبود تمایل به کمک‌خواهی، افزایش رضایت از حمایت سازمانی، کاهش تعارض کار و خانواده و

References

1. Valian A, Jaberiansari Z, Najafi Abrandabadi A, Bahreinian SA, Saeidi F, Bahri M. Job satisfaction among dental school faculty in Tehran, Iran: A cross-sectional study [in Persian]. J Mashhad Dent Sch 2025; 49(1): 115-22.
2. Rowshani S. Consequences of fulfilling concurrent occupational and maternal roles among faculty members. Journal of Woman and Family Studies 2025; 13(4): 1-22.
3. Samouei R, Meshkineh N, Samouei S. The study of psychosocial health of women working in Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran, According to their marital status and headship of household [in Persian]. J Health Syst Res 2026; 22(2): 243-50.
4. Hammoudi Halat D, Sami W, Soltani A, Malki A. Mental health interventions affecting university faculty: a systematic review and meta-analysis. BMC Public Health 2024; 24(1): 3040.

The Necessity of Developing In-service Training to Improve the Mental Health of Female Faculty Members

Hamed Alaghemandan¹

Letter to Editor

Abstract

Background: The mental health of faculty members, especially women, is a prerequisite for the quality of education and research in the higher health education system, given the multiplicity of professional and family roles. Given the challenges arising from the interference of professional and family roles and research findings on the importance of a sense of psychological security in this group, the need to design targeted interventions is felt. In this way, in-service training, focusing on mental health literacy and role stress management, should be implemented in parallel with the training of managers and in the form of a comprehensive support system. These programs should be implemented by reforming organizational policies and promoting environmental support, with the aim of creating psychological security and improving the quality of medical education. The realization of this program, along with understanding and improving working conditions, can lead to the promotion of individual health, psychological security, and the quality of medical education, and the necessary achievements can be created.

Keywords: Education, Mental Health, Faculty, Women, Letter to the Editor

Citation: Alaghemandan H. **The Necessity of Developing In-service Training to Improve the Mental Health of Female Faculty Members.** J Isfahan Med Sch 2026; 44(869): 1161- 3.

1- School of Dentistry, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Corresponding Author: Hamed Alaghemandan, School of Dentistry, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran;
Email: h.alaghemandan@live.com